

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

ІСТОРІЯ І СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Частина 1

ДОІСТОРИЧНЕ, АНТИЧНЕ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

Методичні вказівки

до виконання індивідуальної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
ОПП «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру»

Київ 2025

УДК 378.091.214:72.031/.032](477)(072)

I-89

Укладач О. О. Горбик, канд. архіт., доцент

Рецензент Г. В. Шевцова, д-р архіт., професор

Відповідальний за випуск О. О. Горбик, канд. архіт., доцент

Затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва і архітектурної графіки, протокол № 2 від 19 вересня 2025 року.

В авторській редакції.

Історія і сучасне українське мистецтво. Ч. 1. Доісторичне, античне та середньовічне мистецтво України [електронний ресурс]: методичні вказівки до виконання індивідуальної роботи / уклад. Горбик О.О. – Київ : КНУБА, 2025 – 18 с.

Містять методичні рекомендації для виконання індивідуальної роботи (контрольного завдання), приклади, методичні вказівки і контрольні питання для підготовки до іспиту та перелік рекомендованої літератури.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація ОПП «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру».

© КНУБА, 2025

Загальні положення

Дисципліна Історія і сучасне українське мистецтво. Частина 1. (Модуль 1). Доісторичне, античне та середньовічне мистецтво України вивчається в комплексі і контексті гуманітарних дисциплін першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Мета дисципліни полягає в ознайомленні студентів з досвідом українського мистецтва, стилів культур (творчого мислення, світоглядних змістів, художніх методів і прийомів, естетики та образності), які населяли територію України 20 тис. до н. е. – 21 ст.

Зміст курсу включає два модулі, які вивчаються в осінньому (перший модуль) та весняному (другий модуль) семестрах. Модуль 1 присвячено доісторичному, античному та середньовічному мистецтву України. Модуль включає два змістовні модулі: змістовий модуль 1 – доісторичне і античне мистецтво України; змістовий модуль 2 – середньовічне мистецтво України.

Завдання, що мають бути вирішені в процесі викладання дисципліни:

- Вивчення студентами періодизації історії світової мистецтва;
- Досягнення розуміння студентами взаємозалежності стилю мистецтва від стилю життя певного історичного періоду, взаємозалежності змісту і форми та форми і образу в мистецтві, залежності мистецької форми від ідеологічного, функціонального та естетичного соціального замовлення та матеріальних і конструктивних можливостей епохи;
- Ознайомлення студентів з засадами композиційного мислення, художніх засобів кожного стилю (кожної культури), еволюції композиційного мислення в межах кожного стилю, вивчення декоративно-оздоблювальних знакових, емблематичних стильових елементів та форм;
- Ознайомлення студентів з видами і жанрами мистецтва, з характерними техніками, з художніми методами та прийомами;
- Вивчення студентами основних тенденцій розвитку (зародження, розквіт, згасання) кожного стилю та взаємовпливів між різними культурами та різними стильовими епохами, між світовим і регіональним українським досвідом;

- Вивчення регіональних (в межах України) стильових різночитань в вирішенні мистецьких форм; вивчення персоналістичного доробку митців;
- Вивчення найвидатніших пам'яток мистецтва кожного періоду та стилю.

Методичні вказівки з виконання індивідуальної роботи (контрольна робота), перелік завдань

Навчальною робочою програмою дисципліни Історія і сучасне українське мистецтво. Частина 1. (Модуль 1). Доісторичне, античне та середньовічне мистецтво України для засвоєння тем курсу та набуття компетенцій передбачено виконання студентами контрольної індивідуальної роботи, яка виконується студентами як самостійна позаурочна робота **в формі графічної роботи (альбом замальовок)** з метою глибокого ознайомлення з творчим спадком, пам'ятками образотворчого мистецтва України, для засвоєння тем курсу, підготовки до практичних занять та іспиту. Альбом включає мінімум 4 аркуша формату А-3, присвячених кожен окремій темі (стилю мистецтва), з закомпонованими і підписаними малюнками вибраних студентом пам'яток з переліку рекомендованих (див. нижче список рекомендованих для вивчення пам'яток мистецтва України) з усіх тем курсу, які вивчаються в даному семестрі – замальовки скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, кераміки, фресок та мозаїк, орнаментів та деталей і т.п. Пам'ятки з переліку рекомендованих виносяться на іспит (як приклади по загальним питанням курсу, або як окремі пам'ятки), отже їх опрацювання через замальовки в альбомі має підготувати студентів до іспиту. Іспит проводиться за білетами в письмовій формі: виконується клазура (ескізне малювання олівцем) у відповідності до запитань білету студентом створюється зображення тих пам'яток мистецтва України, які були рекомендовані до вивчення і замальовок в альбом - по пам'яті, узагальнено, але відображаючи характер та стильові риси образотворчого мистецтва певного стилю.

Розпочинати роботу по створенню Альбому слід з перегляду і уважного відбору матеріалів, на основі яких будуть створені тематичні аркуші. Об'єкти для вивчення у формі замальовок в альбомі студенти

обирають з вміщеного нижче «Переліку пам'яток мистецтва України, які рекомендовані для вибору для створення альбому замальовок...».

Джерелами, на основі яких рекомендовано збирати зображення для замальовок в альбом є надані студентам через розсилку, створені викладачем лекційні ілюстративні матеріали, де наведенні правдиві зображення та підписи назв кожної мистецької пам'ятки, навчальна та наукова література, рекомендована з курсу і надана студентам в ході лекцій та наведена нижче, «Перелік пам'яток мистецтва України, які рекомендовані для вибору для створення альбому замальовок», наданий студентам в ході лекцій. У випадку використання інтернетних ресурсів слід уважно перевірити відповідність зображень в інтернеті до дійсних зображень пам'ятки (зображень пам'яток з лекційних матеріалів О. Горбик та з рекомендованої літератури), оскільки інтернетні джерела часто спотворюють, фальшують, підмінюють зображення пам'яток мистецтва.

Альбом замальовок складають **АВТОРСЬКІ МАЛЮНКИ**. Альбом включає **мінімум 4 аркуша формату А-3**, присвячених кожен окремій темі, з написом теми, закомпонованими і підписаними малюнками вибраних пам'яток з відповідної теми – замальовки скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, кераміки, фресок та мозаїк, орнаментів та деталей і т.п. Кожен аркуш має бути закомпонованим – своєрідною «клаузурою» на тему певного стилю. Ступінь проробки малюнків – ескіз, із зручним для автора масштабом зображень. **Техніка виконання** – замальовки олівцем, лінійний та тональний малюнки, можливі тушова графіка та застосування кольору.

Кількість зображень (та пам'яток) на одному аркуші та кількість аркушів з певної теми – **довільна**, автор сам вирішує питання кількості і масштабності зображень у відповідності до зацікавленості в предметі та індивідуальної необхідності опрацювання матеріалів для засвоєння теми. Але наступний **ПЕРЕЛІК ТЕМ** (і відповідно хоча б один аркуш з кожної теми) в альбомі має бути представлений **ОБОВ'ЯЗКОВО**:

1. ДОІСТОРИЧНЕ МИСТЕЦТВО
2. МИСТЕЦТВО АНТИЧНОСТІ
3. МИСТЕЦТВО КИЇВСЬКОЇ РУСИ
4. МИСТЕЦТВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РЕНЕСАНСУ

Приклади сторінок Альбому замальовок наведені на рис. 1-3.

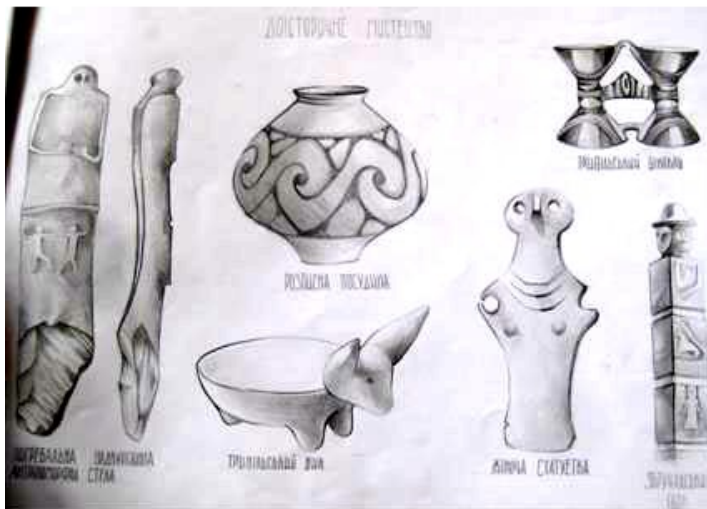
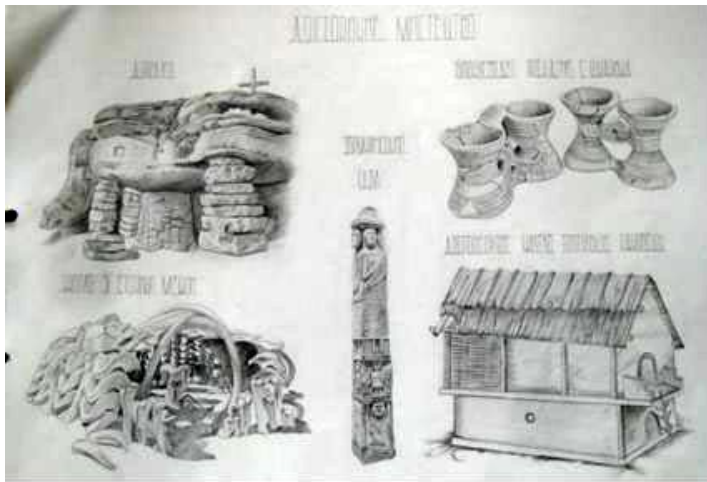

Рис. 1. Приклади сторінок Альбому замальовок на тему
 ДОІСТОРИЧНЕ МИСТЕЦТВО

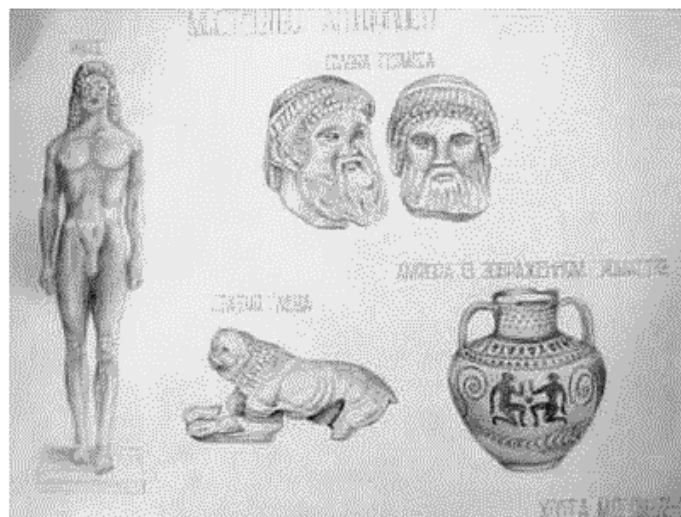
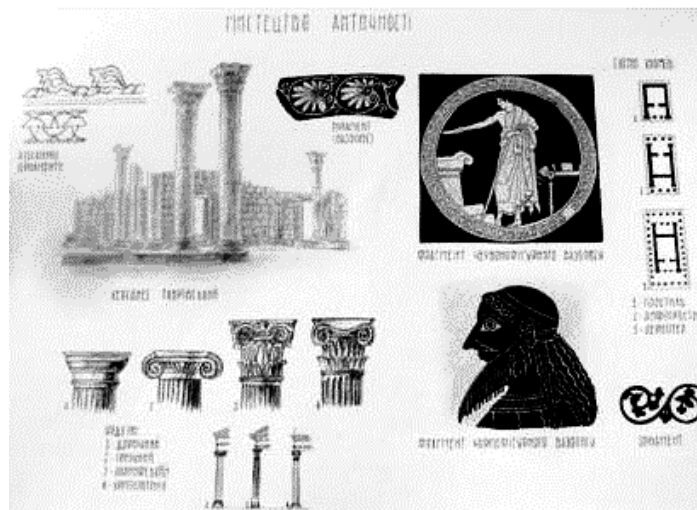

Рис. 2. Приклади сторінок Альбому замальовок на тему МИСТЕЦТВО АНТИЧНОСТ.

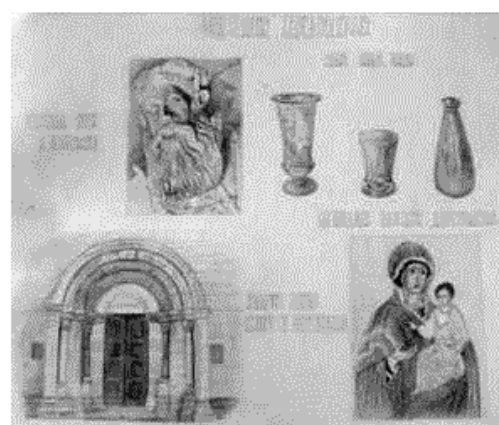
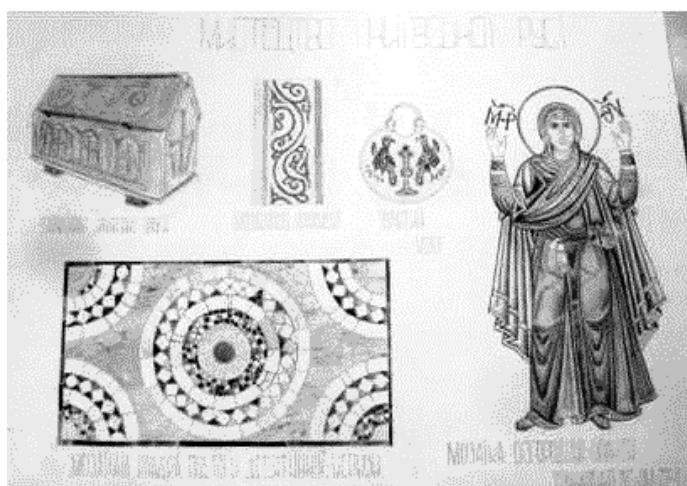
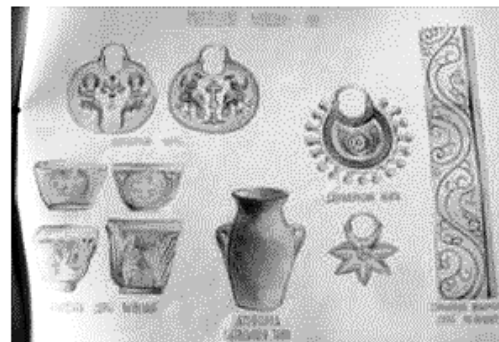

Рис. 3. Приклади сторінок Альбому замальовок на тему
МИСТЕЦТВО КИЇВСЬКОЇ РУСІ.

Аркуші заповнюються горизонтально або вертикально, об'єднуються в альбом з титульним аркушем, на якому вказані: назва ВУЗУ (КНУБА), назва дисципліни («Альбом малюнків з «Історія і сучасне українське мистецтво. Частина 1.»), група та прізвище автора, прізвище викладача, рік створення. Аркуші в альбомі слід складати послідовно за хронологією виникнення та згасання стильових культур.

Оцінка індивідуальної контрольної роботи складається з двох частин: оцінки графічного матеріалу альбому та оцінки знань, отриманих студентом в ході створення замальовок – через співбесіду і опитування по альбому (оцінки складаються з перевірки та усного опитування по реферату та альбому). Від студентів вимагається вміння атрибутувати в своєму альбомі замальовок вивчені стилі в мистецтві та аргументувати своє судження через вказання на притаманних певному мистецькому твору (пам'ятці мистецтва) характерних стильових рис, загальна орієнтація в питанні та вміння робити самостійні висновки та припущення (формулювати думки та версії користуючись загальноприйнятою мистецькою термінологією) щодо взаємозв'язків, впливів та особливостей мистецтва вивчених періодів та культур. За замальовками пам'яток в своєму альбомі студентам необхідно атрибутувати (визначити) стиль, період (сторіччя) та регіональну школу, відзначити характерні стильові риси певної пам'ятки мистецтва.

Терміни виконання: оцінювання індивідуальної контрольної роботи відбувається на останньому практичному занятті згідно розкладу КНУБА та, в разі потреби, в додатковий день перед сесією.

Програма підготовки до іспиту, питання для самоконтролю

Контроль знань студентів здійснюється під час проведення поточного, модульного та підсумкового (екзаменаційного) контролів, а його рейтингова оцінка встановлюється відповідно до Положення про модульно-рейтингову організацію навчального процесу в університеті. На екзамен виносяться питання розглянуті в ході лекцій та опрацьовані на практичних (семінарських) заняттях; перелік екзаменаційних питань надається студентам викладачем.

Підсумковий контроль за кожним з модулів (Модуль 1 та Модуль 2) здійснюється в ході екзамену, він враховує результати поточного і

модульного контролів і може бути зарахований на основі їх узагальнення (т.зв. «автомат»), а в разі недостатнього результату – здійснений шляхом складання екзамену за екзаменаційним білетом. Під час семестрового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів. Результати відповідей на екзамені додаються до результатів поточного і модульного контролів і складають єдиний сумарний бал з підсумкового контролю.

Екзамен проводиться за білетами в письмово-графічній формі: виконується клаузура (ескізне малювання простим олівцем та кольоровими олівцями на аркуші формату А-2) у відповідності до запитань екзаменаційного білету зображення мистецьких творів – по пам'яті, узагальнено. Кожен білет включає три питання: перше питання присвячене загальній характеристиці мистецтва окремих періодів; друге питання – щодо окремих пам'яток та творів образотворчого мистецтва (в цьому питанні студенту надається можливість вибору для відповіді щодо однієї-двох пам'яток з ряду запропонованих на вибір).

Бажано, аби студенти приходили на екзамен з уже закомпонованим і підписаним аркушем, де були би наступні надписи: «Білет №__», «Виконав студент гр. __, ПІБ____», «Питання 1», «Питання 2».

Умови допуску до підсумкового контролю. До екзаменів допускаються лише студенти, які не мають заборгованості з предмету, отримали бали за індивідуальну контрольну роботу. Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додатковий екзамен. В цьому разі він повинен продемонструвати свої знання на додатковому іспиті, що проводиться під час сесії. У разі невідповідності знань, продемонстрованих на додатковому екзамені, студент має доопрацювати матеріал і спробувати здати ще раз на початку наступного семестру. У разі повторної невідповідності знань, студент направляється на повторний курс.

Здобувач, який не відвідував занять та не виконав вимог робочої програми по змістових модулях (на момент початку сесії має менш ніж 35 балів), не допускається до складання підсумкового контролю і залишається на повторний курс.

Розподіл балів, які отримують студенти. Оскільки курс «Історія і сучасне українське мистецтво. Частина 1.» є достатньо складним і для здобуття та закріплення знань вимагає **рівномірного розподілу навчального навантаження** запровадженим є поточне оцінювання

успішності студентів і наступний розподіл балів за видами навчальної діяльності, представлені у табл 1.

Таблиця 1

**Розподіл балів за модулями
з дисципліни «історія і сучасне українське мистецтво»
з формою контролю іспит за кожним з модулів (модуль 1)**

Поточне оцінювання		Індив. контрольна робота	Екзамен	Сума балів
Змістові модулі				
1	2			
0-30	0-30	0-40	0-40	0-100

Політика щодо академічної доброчесності. Малюнки індивідуальних завдань контрольної роботи та тексти і малюнки екзаменаційних робіт можуть перевірятись на плагіат. Списування під час опитувань (в т.ч. екзамену), які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку здобувача він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення студенту призначається екзамен під час додаткової сесії. У разі списування на додатковому екзамені студент направляється на повторний курс.

Наведені нижче питання є екзаменаційними, але порядок їх розподілу по білетах є зміненим.

I. Питання щодо загальної характеристики мистецтва окремих періодів

1. Загальна характеристика доісторичного мистецтва України.
2. Сильові риси мистецтва культур палеоліту, неоліту та мезоліту на території України.
3. Сильові риси мистецтва культур енеоліту на території України.
4. Види і жанри, техніки та матеріали, характерні прийоми та методи (реалізм та умовність), образність творів мистецтва культур палеоліту, неоліту та мезоліту на території України.
5. Види і жанри, техніки та матеріали, характерні прийоми та методи (реалізм, умовність, символізм), образність творів мистецтва культур енеоліту на території України.

6. Загальна характеристика античного мистецтва України (VI ст. до н.е. – III ст.).
7. Стильові риси античного мистецтва України.
8. Види і жанри, техніки та матеріали, характерні прийоми та методи (реалізм та умовність), образність творів античного мистецтва України.
9. Відмінності і спільні риси мистецтва доби грецької архаїки, класики та еллінізму.
10. Відмінності і спільні риси мистецтва періоду грецького та періоду римського стильового панування на землях південної України та Криму.
11. Загальна характеристика мистецтва Київської Русі.
12. Стильові риси мистецтва Київської Русі.
13. Види і жанри, техніки та матеріали, характерні прийоми та методи (символізм та умовність), образність творів мистецтва Київської Русі.
14. Відмінності і спільні риси античного мистецтва України та мистецтва Київської Русі.
15. Відмінності і спільні риси мистецтва Візантії та Київської Русі.
16. Загальна характеристика мистецтва Українського середньовічного мистецтва та мистецтва епохи Ренесансу (XIII – XVI ст.).
17. Стильові риси мистецтва Українського середньовічного мистецтва та мистецтва епохи Ренесансу.
18. Види і жанри, техніки та матеріали, характерні прийоми та методи (реалізм та символізм), образність творів Українського середньовічного мистецтва та мистецтва епохи Ренесансу.
19. Відмінності і спільні риси мистецтва Київської Русі та Українського середньовічного мистецтва.
20. Відмінності і спільні риси Українського середньовічного мистецтва та мистецтва європейської романіки і готики.

II. Питання щодо окремих пам'яток та творів образотворчого мистецтва

1. Артефакти та відтворення з археологічних розкопок доісторичного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): житла з стоянок Межирич та Межин (40-11/20-17 тис. рр. до н.е.), кромлех у Микільському на Дніпрі, реконструкція кромлеха 4 тис. до н.е. на Хортиці, петрогліфи Кам'яної могили (4-3 тис. до н.е.).
2. Артефакти та відтворення з археологічних розкопок доісторичного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): двоповерхове

житло трипільців поселення Раковець, трикамерне житло трипільців з поселення біля с. Володимирівка. Трипільська розписна кераміка, антропоморфна пластика.

3. Антропоморфні стели (від 3 тис. до н.е., Україна): Керносівський ідол (III тис. до н.е.), Погребальна над-курганна антропоморфна стела (Крим, 3 тис. до н.е.), статуя воїна з с. Нововасилівка (скіфи, V ст. до н.е.), статуя жіноча (т.зв. «баби»; скіфи, половці, XI – XIII ст.).
4. Артефакти доісторичного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): пам'ятки з Гордіївського кургану (др.пол. II тис. до н.е.), горщик катакомбної культурно-історичної спільноти (курган біля с. Сватове II тис. до н.е.), ваза-кубок зрубної культурно-історичної спільноти (курган біля с. Високе др.пол. II тис. до н.е.). Також артефакти мистецтва давніх слов'ян і язичницької Русі – охарактеризувати за прикладами (на вибір): Збручанський ідол (слов'яни, I ст.), кераміка (горщики, лискування, ритування).
5. Артефакти скіфського та сарматського, кіммерійського мистецтва – охарактеризувати за прикладами (на вибір): скіфські кургани (4-3 ст. до н.е.), їх погребальні камери; декоративно-ужиткове мистецтво – чаша з Гайманової могили, золотий гребінь з кургану Солоха, срібна амфора з кургану Чортомлик. Скіфські Пектораль та навершя з Товстої могили. Царський курган в Пантикапеї, Боспорське царство (Керч, Крим, 4 ст. до н.е.).
6. Артефакти раннього античного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): поясне зображення Аполлона, ракушняк, кін. 6 – поч. 5 ст. до н.е., Ольвія; голова Гермеса, мармур, 4 ст. до н.е., Херсонес; репліка Гермеса Пропілея Алкамена, 4 ст. до н.е., Фасос; статуя лева, мармур, 5 ст. до н.е., Ольвія.
7. Кераміка античного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): акварельна поліхромна палік, 3 ст. до н.е., Ольвія; амфора із зображенням танцюристів, 6 ст. до н.е., Березань; Майстер Ксенофонт, лекіф зі сценою полювання, 4 ст. до н.е., Пантикапей.
8. Артефакти античного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): капітелі умовно коринфського ордеру, Пантикапей; акротерії 6-1 ст. до н.е. з Німфея, Ольвії, Пантикапея, Феодосії; зображення воїна – надмогильна стела, вапняк, поліхромний розпис.
9. Артефакти античного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): Деметра і Персефона – мотивний рельєф, мармур, ост. чверть 5

ст. до н.е., Пантикапей; голова бородатого бога, мармур 4 ст. до н.е., Ольвія; голова Асклепія, Олександрійська школа, мармур, кін.3 – 2 ст. до н.е., Ольвія; Амазонка (фрагмент статуї від фронтонної групи), мармур, 3-2 ст. до н.е.; статуя Діоніса з пантерою, мармур, 4 ст. до н.е., Пантикапей.

10. Артефакти римського античного періоду – охарактеризувати за прикладами (на вибір): портрет боспорського царя, пергамська школа, мармур, 80-і рр. 1 ст. до н.е., Пантикапей; статуя Неокла, намісника, мармур, 187 р., Пантикапей; надгробок Макарії, вапняк, 1 ст. Пантикапей; стела Стратона, сина Протомаха, мармур, Ольвія; золота поховальна маска боспорського царя Рескупоріда III, 3 ст., Пантикапей.
11. Києворуські мозаїки – охарактеризувати за прикладами (на вибір): сер. 11 ст., Софіївський собор, Київ: Пантократор з Архангелами (купол); Оранта, лик Богородиці-Оранти – центральна апсида; композиція Благовіщення – Архангел Гавриїл, Богородиця. Мозаїки Михайлівського Золотоверхого собору, Київ, 1113 р.: композиції Євхаристія. Орнамент квітково-пелюстковий, стрічково-рослинний – мозаїка, сер. 11 ст., Софійський собор, Київ.
12. Києворуські фрески – охарактеризувати за прикладами (на вибір): фрески Софійського собору, сер. 11 ст., Київ; фрески Кирилівської церкви, третя чверть 12 ст., Київ; фрески Успенського собору Єлецького монастиря, перш. чверть 12 ст., Чернігів.
13. Києворуський станковий живопис (іконопис) – охарактеризувати за прикладами (на вибір): ікона Богородиця Вишгородська (Володимирська) – дошка, темпера, золочення, перша третина 12 ст., Константинополь; ікона Богородиця Холмська – дошка, темпера, золочення, кін 11 ст., Константинополь; ікона Св. Дмитрій Солунський – дошка, темп, бл. 1200 р., Русь; ікона Св. Георгій – дошка, темпера, золочення, др. пол. 11 ст., Київ.
14. Києворуський скульптурний рельєф – охарактеризувати за прикладами (на вибір): саркофаг князя Ярослава Мудрого – мармур, різьблення, перш. пол. 11 ст., Софійський собор, Київ; Святі вершники Дмитро і Нестор, Георгій і Федор, Святий вершник Федор Стратилат або Евстахій – плити, пірофілітовий сланець, різьблення, др. пол. 11 – поч. 12 ст., Михайлівський Золотоверхий монастир, Київ.

- 15.Києворуська книжкова мініатюра – охарактеризувати за прикладами (на вибір): з Трійського псалтиря ост. чверть 11 – поч. 12 ст., Київ: Богоматір на престолі, арк. 5; з Остромирського Євангелія, 1056 р.
- 16.Середньовічне та Ренесансне мистецтво станкового живопису (іконопису) 13-16 ст. – охарактеризувати за прикладами (на вибір): ікона Христос Пантократор – дошка, темпера, золочення, бл. 1500 р., Волинь; ікона Богородиця Печерська – дошка, темпера, золочення, ост. чверть 13 ст., Печерський монастир, Київ; ікона Богоматір Одигідрія Волинська, 14 ст., з Покровської церкви м. Луцька.
- 17.Середньовічне та Ренесансне мистецтво станкового живопису (іконопису) 13-16 ст. – охарактеризувати за прикладами (на вибір): ікона Воскресіння, кін 16 ст. з м. Рава-Руська Львівської обл.; ікона Святий Миколай з історією – дерево, темпера, поч. 15 ст., церква Св. Параскеви Тирновської, Радруж.
- 18.Середньовічне та Ренесансне мистецтво фрескового живопису 13-16 ст. – охарактеризувати за прикладами (на вибір): Втеча до Єгипту (фрагмент композиції) та Поклоніння волхвів (фрагмент композиції) – фреска, 14 ст., церква Св. Миколая с. Горяни Закарпатської обл.; Св. Георгій – фреска, 14 ст. та Пророк Ілля – фреска, др. пол. 15 ст., Вознесенська церква, с. Лужани Чернівецької обл.
- 19.Середньовічне та Ренесансне мистецтво книжкової мініатюри, шрифтове та орнаментальне мистецтво 13-16 ст. – охарактеризувати за прикладами (на вибір): Євангеліст Марк – мініатюра з Пересопницького Євангелія, 1556-1561 рр., Волинь; Св. Єфрем Сирін і Василій Великий – мініатюра з повчань Єфрема Сиріна, 1492 р., Волинь.
- 20.Середньовічне та Ренесансне мистецтво скульптури 13-16 ст. – охарактеризувати за прикладами (на вибір): Розп'яття – дерево, поліхромний розпис, др. пол. 15 ст., парафіальний костюл в Жидачів, Львівська обл.; надгробок князя К. Острозького, 16 ст. Богородиця-Оранта, 1470 р., Києво-Печерська Лавра.

Список рекомендованої літератури

1. Історія українського мистецтва : у 5 т. / голов. ред. Г. Скрипник ; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. - Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006 – 2011.
Т. 1 : Мистецтво первісної доби та стародавнього світу / В. Білозор, Є. Гороховський, Р. Забашта та ін. ; [ред.: Р. Михайлова, Р. Забашта]. – 2008. – 709 с.
Т. 2 : Мистецтво середніх віків / В. Александрович, Є. Архипова, О. Брайчевська та ін. ; [ред.: Л. Ганзенко та ін.]. – 2010. – 1293 с. : іл.
2. Історія Української архітектури / Ю.С. Асєєв, В.В. Вечерський, О.М. Годованюк та ін.; За ред. В.І. Тимофієнка. – К.: Техніка, 2023. – 472 с., іл.
3. Альбом «Українське народне мистецтво»: в 5 т. – К.: Мистецтво, 1960-1968
4. Чепелик В.В. Бесіди про українську архітектуру / за заг. ред. А.О. Пучкова. – К: Фенікс, 2013. – 224 с.
5. Чепелик В. В. Методичні вказівки з розвитку мовлення: на матеріалах з української архітектури. - К.,1991. – 40 с.
6. Антонович Д. Скорочений курс українського мистецтва – Прага, 1923. – 165 с.
7. Асєєв Ю.С. Мистецтво стародавнього Києва. – К, 1969.
8. Степовик Д. Українське мистецтво . – К., 1976 – 150 с.
9. Олена Горбик. Всесвітня історія архітектури в тезах і зображеннях (пам'ятниковознавчий довідник). Частина 1. Архітектура первісної доби та традиційна архітектура. Архітектура давнього світу. Архітектура античності та раннього християнства: наукове видання. Видання друге: доповнене. – К.: Фенікс, 2018. – 164 с., 117 іл., Ум.др.арк. 20,5 ,
10. Горбик О.О. Архітектура первісної доби, давнього світу та античності, архітектура регіонів індуїзму та буддизму: рубрикатор питань та перелік пам'яток світової архітектури – К.: Фенікс, 2016. – 42 с., іл.
11. Горбик О.О. Роль та внесок архітектури Давнього світу в скарбницю світового становлення архітектурного процесу. // Архітектурний вісник КНУБА: Наук.-вироб.збірник / Відповід.ред. Куліков П.М. – К.: КНУБА, 2019. – Вип. 17-18 – с. 93-98.
12. Горбик О.О. Архітектура стародавньої Греції: Сильові риси, їх змістовність та актуальність // Сучасні проблеми архітектури і містобудівництва – К: КНУБА, 2016. – Вип. 45. – С. 31-35.
13. Мовша Т. Г., Взаємовідносини степових і землеробських культур в епоху енеоліту –ранньобронзової доби. – Археологія, 1993, N 3. – С. 36 – 51.

14. Горбик О.О. Стилiстика архiтектури малоазiйських гробниць 1 тис. до н. е.: генеза, контекст, епiгони // Архiтектурний вiсник КНУБА: НАУК.-вироб.збiрник/Вiдповiд.ред. Кулiков П.М. – К.: КНУБА, 2018. – Вип. 16 – 532 с. – с. 185-193
15. Горбик О.О. Контекстуальнiсть iсторичної архiтектури Києва щодо свiтового стилетворчого процесу: периферiйнi iнтерпритацiї середньовiчних та новочасових стилiв // Сучаснi проблеми архiтектури i мiстобудiвництва: наук.-техн. збiрник - Вип. 46. – К.: КНУБА, 2016. – С. 404-408.
16. Shevtsova, G., Gorbyk, O. and others. The architecture of the Cathedral of Saint Sophia in Kyiv: uniqueness and universality in historical cultural spaces. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. 2020. doi:10.1088/1757-899X/960/2/022105
17. Олена Горбик. Iсторiя свiтової середньовiчної архiтектури. Частина 1. Християнське храмобудування пiзньоримської iмперiї (I-V ст.). Архiтектура Вiзантiї (V-XV ст.). Архiтектура Кавказу (Грузiї та Вiрменiї, V-XIII ст.). – К.: Фенiкс, 2015 – 224 с., iл.
18. Горбик О.О. Римсько-католицькi костьоли Києва та Киiвщини. – К.: Технiка, 2004. – 120 с., iл.
19. Чепелик В.В. Український архiтектурний модерн. – К.: КНУБА, 2000. – 378 с.
20. Архiтектура: Короткий словник-довiдник / За загальною ред. А.П. Мардера – К.: Будiвельник, 1995.
21. С'юзi Годж. Коротка iсторiя мистецтва – Львiв: Видавництв Старого лева, 2021. - 224 с.
22. Стiвен Фартiнг. Iсторiя мистецтва вiд найдавнiших часiв до сьогодення. – К.: Vivat , 2019. – 576 с.
23. Шевнюк О.Л. Iсторiя мистецтв: навч. посiбник. – К.: Освiта України, 2015. – 450 с.
24. Клековкiн О. Ю. Мистецтво: Методологiя дослiдження: методичний посiбник / Інститут проблем сучасного мистецтва Нацiональної академiї мистецтв України. – К.: Фенiкс, 2017. – 144 с.

Навчально-методичне видання

ІСТОРІЯ І СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Частина 1

ДОІСТОРИЧНЕ, АНТИЧНЕ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

Методичні вказівки

до виконання індивідуальної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
ОПП «Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру»

Укладач **Горбик** Олена Олександрівна

Комп'ютерне верстання *А. П. Селівестрової*

Ум. друк. арк.0,93. Обл.-вид. арк. 1,0
Електронний документ. Вид № 133/V-25

Виконавець і виготовлювач

Київський національний університет будівництва і архітектури
Проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002 р.